

Невідомі споруди Чорного моря

У вересні 2018 року підводно-археологічна експедиція Центрального військово-морського музею України здійснювала пошук зниклого в 1957 р. над акваторією північно-західного шельфу Причорномор'я розвідувального літака ВПС США Martin RB-57f Canbetta. 14 вересня в квадраті 7 району пошуку на дні було виявлено три не ідентифіковані об'єкти – вірогідно залишки кам'яних споруд. Глибина залягання: схил від 9 до 10 м. До складу комплексу входять: об'єкт №1 - стіна довжиною 25,3 м, висотою до 1 м і шириною до 0,5 м, об'єкт №2 - умовно названий залишками фундаменту будівлі, має правильну форму з прямими кутами, з габаритами 10 м x 5 м, висотою до 0,5 м, об'єкт №3 - не ідентифікована споруда з габаритами 2.9 м x 1,8 м. висотою 0,5 м. Попередній візуальний огляд об'єктів дозволяє констатувати, що вказані споруди штучного походження, тобто є залишками фрагментів прадавніх споруд. Об'єкт «стіна» складений із старанно підібраного плаского каміння, не місцевого походження (дані Відділення морської геології і осадового рудоутворення Національної академії

Сергій Воронов
(директор Центрального
військово-морського
музею України)

наук України). З'єднуючи каміння матеріал візуально не зафіксовано. Всі об'єкти значно покриті місцевою флорою і суттєво пошкоджені рибальськими тралями та якорями.

Подібних знахідок підводної культурної спадщини в акваторії Чорного моря не було. Знахідка може внести суттєві зміни в підручники історії, та кардинально змінити погляди на розвиток культур Чорноморського басейну. За думкою вчених, виявлені об'єкти є виключно цінним культурним і науковим надбанням як національного так і міжнародного значення.

У наш час немає єдиної точки зору на геологічні і географічні події в регіоні, які могли б достеменно пояснити історію появи, існування і затоплення виявлених об'єктів. Найбільш дискусійним є питання про коливання рівня моря в різні періоди його формування. Консультації з головними вченими України в галузі морської геології та палеонтології Чорного моря (Відділення морської геології і осадового рудоутворення НАН України і Одеського Національного університету ім. І.І. Мечніко-

ва) дали можливість виникнення двох наступних гіпотез.

Гіпотеза №1. Виявлені об'єкти зникли під водою 7,2-9,5 тис. років тому, і є слідами невідомої культури, яка мешкала на північно-чорноморському шельфі, і була затоплена середземноморськими водами. В результаті більш ніж 100 000 км² прибережно-морських рівнин (оголеного чорноморського шельфу) було затоплено і поселення неоліту були зруйновані.

Існує 3 сценарії трансформації пізньоплейстоценового новоевксинського озера в сучасне Чорне море. Перший розпочався біля 9,5 тис. років тому завдяки відновленню водообміну між Чорним і Середземним морем через Дарданели, Мармурове море і Босфорську протоку. Другий мав зворотно-поступальний характер. За третім сценарієм трансформація новоевксинського басейну в сучасне Чорне море була катастрофічно швидкою і прісноводне озеро, яке існувало на місці Чорного моря в пізньому плейстоцені, було затоплене протягом двох років середземноморськими водами 7,2 тис. років назад.

Гіпотеза №2. Ці об'єкти – залишки поселення або міста початкового періоду епохи великої грецької колонізації Північного Причорномор'я. Існує думка що на межі 2,7–2,4 тис. років тому відбулося пониження рівня моря під час так званої фанаторійської регресії, на глибину від 7 до 13 метрів. Ряд геологічних (А.Б. Островський і ін.) і археологічних (І.П. Балабанов і ін.) даних свідчать про не менше ніж 7–8 метрів збільшення глибини. За гіпотезою А.Б. Островського рівень моря понижався до -8, -10 м. По К.К. Шилику до -10 м. По Х.А. Арсланову до -13 м. Але, до теперішнього часу не всі дослідники визнають існування фанаторійської регресивної фази.

Перша гіпотеза дозволяє припущення що до підвищення рівня Чорного моря в пізньому плейстоцені, на сучасній донній поверхні, могла існувати протоцивілізація, частково знищена і витіснена потоком. Також існує припущення, що в районі стародавніх новоевксинських берегових ліній могли існувати центри цієї цивілізації, і перед нами можливо залишки пізньопалеолітичного поселення. На сьогодні археологічні знахідки неолітичного віку на морському дні поодинокі і занадто спірні. Безперечно, найбільш яскравим доказом можливості існування такого центру в водах України є наявність та дослідження берегових залишків Дуранкулакського і Варненського некрополів в Болгарії, датованих VI-V тис до н.е. Це реальні сліди і свідки катастрофічних подій в Чорному морі. Знахідки на їх територіях вказують на існування в давні часи типово морської цивілізації із значною концентрацією населення з адміністративними, культовими і торговими центрами, які вірогідно знаходяться під водою.

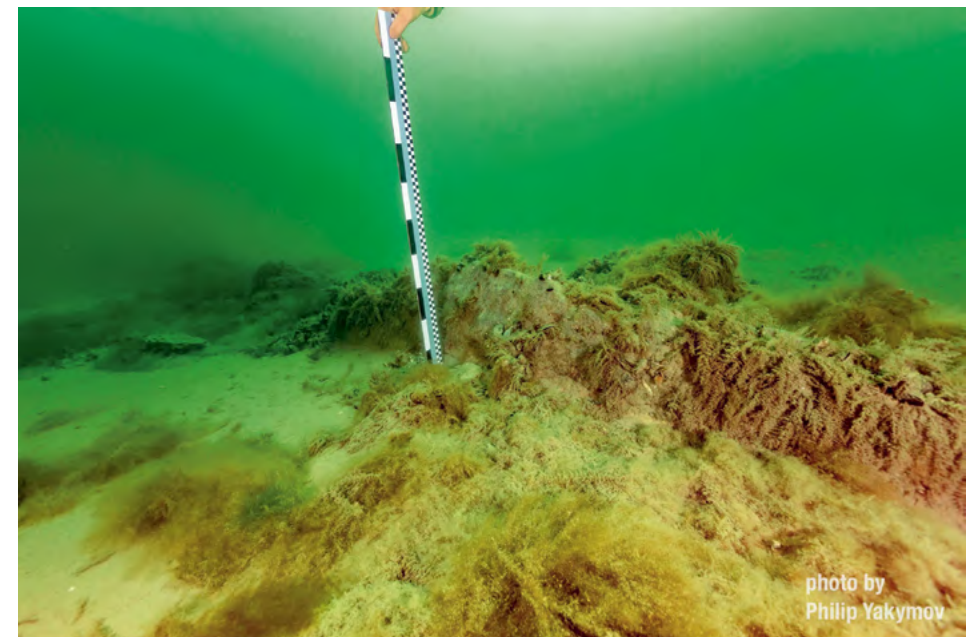

photo by
Philip Yakymov

Загалом, мета вчених – звернути увагу до виключних наукових цінностей, які в вигляді об'єктів підводної культурної спадщини знаходяться на дні морів і річок України і потребують збереження і охорони. Враховуючи небезпеку пошкодження виявленої пам'ятки спільно з Міністерством

культури і Державною прикордонною службою розроблено комплекс пропозицій з її збереження. Пакет паспортних документів на ново виявлений об'єкт переданий до Міністерства культури для прийняття рішення про подальші дослідження. Музей звернувся до Інституту археології НАН України з пропозицією організації повномасштабного дослідження виявленої пам'ятки, і її музеєфікації. Існує ідея створення першого в Чорному морі підводно-археологічного парку НАН України.

Відкриття вищезгаданого об'єкту – це лише ще один крок в дослідження неповторного великого музею під назвою Чорне море.

